

La ministra de Defensa del govern espanyol, Carme Chacón, jura el càrrec davant l'atenta mirada dels monarques i amb un crucifix i una Bíblia, com a testimonis d'excepció.

El laïcisme, un miracle?

A l'última presa de possessió del govern espanyol, esdevinguda el 14 d'abril del 2008, cap dels catorze ministres de l'executiu presidit per José Luis Rodríguez Zapatero no van jurar el càrrec. Tots van optar per la promesa. I tots van haver de pronunciar les paraules que marca el protocol davant d'una Bíblia i d'un crucifix daurat. Els agradara o no, aquest *atrezzo* és innegociable. La Constitució, que també forma part de l'escenografia en qüestió, estableix que l'estat espanyol és aconfessional, però això és com bufar en caldo gelat, que diria el sainetista valencià Eduard Escalante. La carta magna mira d'aparentar allò que no és i, fins i tot a l'interior, conté articles que desvirtuen, si no aigualen del tot, aquest aire laïcista que hom va voler imprimir-li.

És el cas, sense anar més lluny, de l'article 16.3, que parla d'establir "re-

Som lluny de viure en una societat laica? Formulada en ple Nadal, la pregunta pot semblar una ironia, però el ben cert és que la 'aconfessionalitat' de l'estat que preveu la Constitució és irreal. En parlem amb dos ex-capellans valencians: Antonio Signes i Antonio Duato.

lacions de cooperació amb l'Església Catòlica i la resta de confessions". Un factor que la cúria espanyola ha aprofitat per tal de millorar la seua situació i que s'ha estès a múltiples activitats en què l'estat assumeix l'imaginari catòlic: funerals d'estat, preses de possessió...

El laïcisme va ocupar bona part dels debats del 37è congrés del PSOE, que tingué lloc el mes de juliol passat. Alguns mitjans van titular que el conclave havia servit per a "reforçar" el laïcisme a l'estat. Ara bé, pot reforçar-se un aspecte que actualment ni tan sols no s'aplica?

"L'evidència que no hi ha laïcisme és que el concordat amb el Vaticà signat el 1979 continua vigent", afirma Antonio Duato, ex-vicari episcopal a València, una feina que "gairebé equivalia a la de bisbe auxiliar". "Seria millor -continua- per a tothom que hi haguera un laïcisme efectiu, que l'Església no gaudira de cap privilegi de part de l'estat; la religió no hauria de tenir cap més consideració que qualsevol associació cultural."

Duato té 76 anys i a 59, després de 34 anys al clergat, optà per la secularització. Editor de la veterana publicació *Iglesia viva i alma mater* del portal digital *atrio.org*, ara és casat i té dos fills. Format als jesuïtes, destinat a una parròquia del barri obrer del Port de Sagunt i encarregat de reactivar el CEU Sant Pau de Montcada, cap als 40 va començar a tenir dubtes sobre el sacerdoci, sobretot pel seu desacord amb el celibat. Quan va decidir-se a eixir-ne, l'arquebisbe d'aleshores, Miguel Roca, li va dir allò de "com és que no ho has pensat abans?". Els seus ulls, que a 10 anys van plorar per deixar clar les ganes que tenia d'accedir al seminari, són avui el millor reflex del convenciment que, ni que fora tard, la seua vida ha pres el rumb que el cor li demanava.

Antonio Signes, natural de Gata de Gorgos (Marina Alta), també opina que l'Església hauria d'acceptar l'autofinançament, com a mitjà de subsistència: "Fa trenta anys o quaranta, la jerarquia catòlica ja pensava això, però avui ni els capellans de base no hi donen suport, majoritàriament. Una vertadera llàstima." Signes, nascut el 1940, va entrar al seminari el 1953, van ordenar-lo de sacerdot el 1965 i va secularitzar-se

el 1976. És casat i té dues filles, i amb l'experiència acumulada explica que "el laïcisme ha estat molt sacralitzat a l'estat espanyol, però caldria dessacralitzar-lo i arribar a la situació en què les creences es queden en l'àmbit individual, no social. Cadascú ha de viure les seues creences particularment, si volem evitar problemes". I hi afegeix: "Cal anar als orígens, a allò que Jesús ens digué al seu dia: 'Destruïu aquest temple i quedeu-vos amb el meu cos'. La majoria de creients més profunds i els teòlegs més sensats pensen que seria millor separar l'estat de la religió, però la gent sovint es limita a complir rituals, perquè li resulta més fàcil de complir el ritual que no de fer bé a qui hi ha al costat i ajudar els altres. Aquesta és la diferència entre la religió i el missatge de Jesús."

Antonio Signes i Antonio Duato, tots dos secularitzats, perceben el laïcisme com una utopia.

Joves i apostasia. Una filla de Signes va voler apostatar recentment, però li va resultar impossible. Els arxius eclesiàstics "no són fitxers, sinó llibres que contenen la història", segons que ha dictaminat algun jutge i, per tant, les dades que hi apareixen no tenen cap validesa legal. És a això, justament, a què la cúria s'aferra, per tal d'evitar baixes en massa. Duato troba que el fet d'apostatar tampoc no serviria per a redreçar la línia que s'ha marcat l'Església Catòlica a l'estat espanyol: "Per molts que ho feren i moltes notes al marge que isqueren als arxius, sempre n'hi hauria molts més que mai no ho farien i, per tant, les estadístiques sempre serien molt més amables per a l'Església que no les reals, si atenem el percentatge de gent que va a missa."

En efecte, les noves generacions es mantenen molt distants dels altars. Les assignatures alternatives a la religió tenen més seguidors que mai, les bodes civils ja superen les religioses en determinades autonomies —el País Valencià, precisament, n'és el millor exemple— i "de joves, només se'n veuen en actes que convoquen els neocatecumenals o els legionaris de Crist", diu Signes. Unes xifres ben minses que duen a pensar, en paraules de Duato, que "d'ací a ben poc, no hi haurà prou capellans per a rellevar els que hi ha ara, la mitjana dels quals ultrapassa els 65 anys". A parer de Duato, l'Església "ha tancat els ulls i no pensa en el futur, sembla

que s'ha encomanat a l'esperit sant, i res més", i posa l'exemple de Polònia, on "els últims anys, després de l'alliberament que va significar la fi de l'etapa comunista, la societat canvia radicalment i el secularisme hi creix molt".

Antonio Signes confirma que "els seminaris són buits, les esglésies van buidant-se i ells continuen sense enganxar-se a la realitat. Si continuen així, el bac serà important. La gent, avui dia, és molt més crítica. Sembla que tornem a l'època de la Il·lustració, la gent compta molt menys amb Déu. L'Església es fonamenta en la gent que creu que Déu és allò cabdal, i d'aquesta manera, o ix un papa que ho capgire tot, o es quedaran sense capellans". Duato hi insisteix i rebla que "molts cristians profunds ja desitgen això... Que les coses vagin tan malament com siga possible i que aquesta església, finalment, caiga. L'Església és una figura d'or i de bronze, però amb peus de fang. Ja estaria bé, que començara a desintegrar-se l'Església... Hi ha tot de grups de base que fan via, de la seua banda, i fan ben fet".

Sexe i fe. Un dels reptes que té plantejats l'Església avui dia és la diferent manera d'actuar dels creients i fins i tot dels practicants, quant a les doctrines que marca el Vaticà en aspectes com ara la sexualitat. Antonio Duato recorda que sant Tomàs va enunciar un

principi segons el qual "la principal llei moral és la consciència pròpia; no cal atendre cap autoritat, ni tan sols Déu, i en aquest sentit molta gent fa el seu camí espiritual i cristià sense tenir cap tabú en qüestions com ara la sexualitat, el matrimoni, la recerca amb cèl·lules mare... El papa hi ajuda, en alinear-se amb els neoconservadors religiosos!". Al seu torn, Antonio Signes veu clar que "a poc a poc, l'Església cau en una tendència ultraconservadora, s'ho ha jugat tot a una banda, i per això cada vegada té menys a dir dins d'aquesta societat".

El Vaticà, sempre conservador?

Un dels obstacles que troba ara com ara l'Església catòlica és la percepció, de part d'amplis espectres de la societat, que a la cúpula dirigent predomina un immutable component conservador. En aquest cas, tant Duato com Signes coincideixen a dir que "el papat de Pau VI va escollir bisbes que no tenien res a veure amb els de Joan Pau II. Avui, amb Benet XVI, també han de ser molt conservadors". Signes matisa, en tot cas, que "el cardenal de València [Agustín García-Gasco], quan fou bisbe auxiliar de Madrid, sí que va implicar-se molt amb els sectors més desfavorits... Ara, en canvi, ha caigut rendit a braços dels més intransigents i talibans".

Duato situa en el relleu del cardenal

borrianenc Vicente Enrique y Tarancón com a president de la Conferència Episcopal Espanyola l'inici de la "tendència neoconservadora que encara dura". "El viatge de Joan Pau II a Espanya, el 1982, va esdevenir decisiu, en aquesta represa del poder del sector més dur", apunta.

Sobre la influència de l'Església en la vida dels ciutadans de l'estat, Signes es plany perquè "creuen que tenen dret de vet en temes con els casaments homosexuals, la religió a les escoles, educació per a la ciutadania... Volen imposar-nos-ho tot, es creuen obligats a tutelar-nos tot allò que volen! I així actua l'actual papa, quan en realitat la majoria de la gent és agnòstica i mai no acceptarà aquesta tutela". Signes mateix fa memòria i es retrotrau als seus temps al seminari, a la dècada dels 60, quan "llegíem Joseph Ratzinger amb moltes ganes; era autor de llibres que ara ha abandonat i es nega a reeditar. Ell, un convençut conciliar, diu que no s'ha d'abandonar la forma piramidal de l'Església i defensa que ell hi ha de dir l'última paraula". No debades, Benet XVI fou, durant la segona part del mandat de Joan Pau II, el seu ministre en el terreny de la doctrina de la fe.

Duato, malgrat tot, no considera que el malaguanyat concili Vaticà II fora

tan agosarat perquè acabara com ha acabat, és a dir, al calaix de la història. "El concili feia curt, als temps de renovació que corrien; era fruit d'un pacte ple de cessions... Joan Pau II fou de la minoria perdedora del concili, i Benet XVI, que certament va donar-li un cert suport inicial, amb el temps va distanciar-se'n i ara diu que el concili estava afectat pel maig del 68. Avui el Vaticà fa moltes coses que van totalment contra l'esperit del concili." "Es pensaven que les dones acabarien fent missa, els capellans casant-se... I van decidir retornar als anys 40, que és on som ara", sentència a continuació Signes.

I la cara més amable de l'Església? I els missioners i l'Església de suport als més indefensos? Duato assegura que "als missioners, els obliguen a fer una feina evangelitzadora, vulguen o no, i n'hi ha força de descontents", i Signes corrobora que "l'Església de base no compta amb el suport de l'Església oficial, cal dir-ho obertament".

Comptat i debatut, el laïcisme podria ser la via per on penetraren aires nous a l'Església... Una Església menys identificada amb el poder de torn i, tal com va desitjar-la Jesús, més propera als desfavorits. Ni que sembla un miracle

Víctor Maceda

Coneixeu València de fa anys. Hi detecteu una religiositat més feroç que en uns altres indrets de l'estat espanyol?

—A causa de la seua història, la societat valenciana és propensa a projectar dos extrems antagònics quant a la concepció de la vida pública i política: d'una banda hi ha un fort integrisme nacionalcatòlic, clarament predominant, i, d'una altra, una tendència disgregadora de caire anarcoide, laïcista radical, sectària i fins i tot diria que paranormalista. És força *sui generis*, la societat valenciana.

—**L'arquebisbe cardenal de València, Agustín García-Gasco, és un dels estandards d'aquest tradicionalisme nacionalcatòlic de què parlem. La seua decisió d'erigir una església en record dels màrtirs del 36 n'és un bon exemple.**

—És molt fort, això. És del tot provocador...

—**Què us han paregut, els entrebancs del govern valencià perquè educació per a la ciutadania s'impartira en una de les llengües oficials?**

—Si no hi haguera la inspiració religiosa a l'ensenyament general, una inspiració permesa pel govern gràcies al beneficiós concordat pel Vaticà, no hi hauria aquests problemes, però avui patim la pitjor versió del franquisme: hi ha una oligarquia de partits que s'alternen al poder i que es defensen recíprocament, com a classe política. PSOE i PP van de bracet en gairebé tots els temes, simulen unes oposicions que després no exerceixen. Ací no tenim democràcia, la cúpula designa els candidats d'unes llistes tancades, no hi ha representativitat, la gent no se sent vinculada a aquells a qui ha escollit, i tot plegat compta amb la cobertura de la indústria mediàtica i la indústria cerimonial de l'estat. Sabíem que el franquisme s'acabava amb la vida del dictador, però açò no s'acabarà mai, pot ser etern! La monarquia parlamentària ja és això: un grup d'escollits que governen sense limitacions i amb una judicatura que no compleix les seues funcions i que és designada pels partits. El ciutadà no hi té cap dret.

—**García-Gasco ha dit, precisament, que el "laïcisme radical mena a la dissolució de la democràcia".**

—No n'hi ha, de laïcisme radical! Dit això, el laïcisme no pot ser radical: o n'hi ha o no n'hi ha.

La vida a banda i banda de l'altar

Nihil obstat, revista que arriba a uns 250 secularitzats del País Valencià, va ser el germen de *¿Por qué nos salimos?* (Carena Editors) un llibre coordinat per Antonio Signes en què catorze ex-capellans —inclòs ell mateix— expliquen el perquè del seu abandonament. Així, una de les raons que van dur-los a penjar els hàbits fou el celibat a què eren sotmesos. Alguns, de fet, integren Moceop, el Moviment pel Celibat Opcional, i tornarien a fer missa si l'Església els permetera de conformar una família. "Vam passar de veure la dona com un perill, com si fóra el dimoni, a replantejar-nos-ho", diu Signes. Molts van optar, com a primer símptoma de dissentiment, per traure's la sotana, ja que "l'hàbit no fa el monjo, però hi ajuda". Avui dia, hi ha secularitzats que fins i tot han acabat divorciant-se. Tots aquests dissidents retrauen a l'Església el bandejament del concili Vaticà II: "els sermons actuals són semblants als dels anys 40", opina Signes. Uns altres van estar temptats de fer igual, però no van fer el pas; alguns, diuen la seua en un altre llibre d'interès: *De la missa al tajo* (Universitat de València), que se centra, sobretot, en capellans de barris obrers.

